

Προστασία παιδιών με ειδικές ανάγκες από την σεξουαλική κακοποίηση

Σχετικά με την πρόσφατη αποκάλυψη του κυκλώματος παιδικής πορνογραφίας στη χώρα μας από πολίτες «υπεράνω πάσης υποψίας»: Κατανοώ το θυμό που εκφράστηκε από πολλούς στα ΜΜΕ, και τον οποίο μοιράζομαι, όμως για την πρόληψη κι αποφυγή αντιστοίχων ή χειρότερων περιστατικών στο μέλλον, δεν αρκεί ο θυμός και το σοκ (για μια ακόμη μια φορά), αλλά να προχωρήσουμε στη ΓΝΩΣΗ. Το σοκ και η έκπληξη δείχνουν ως ένα βαθμό έλλειψη ενημέρωσης. Στην περίπτωση του ΠΙΚΠΑ, όσοι συμφώνησαν στην πρόσληψη του συγκεκριμένου γιατρού δεν γνώριζαν προφανώς για τις παράνομες δραστηριότητές του και ακούσαμε στα ΜΜΕ ότι δεν είχε –ευτυχώς– επαφή με παιδιά. Με το περιστατικό αυτό όμως ως αφορμή, τίθεται ένα γενικότερο ερώτημα: πώς θα αποφευχθούν προσλήψεις ατόμων με παιδοφιλικές τάσεις, σε χώρους που έχουν επαφή με παιδιά?

Είναι παγκόσμια διαπιστωμένο ότι οι παιδόφιλοι επιδιώκουν να προσληφθούν σε χώρους, όπου υπάρχουν παιδιά, σχολεία, βρεφονηπιακούς σταθμούς, κατασκηνώσεις, αθλητικοί σύλλογοι, ιδρύματα. Ένα καθαρό ποινικό μητρώο δεν είναι αρκετό για να εγγηθηί ότι το άτομο που προσλαμβάνεται είναι ασφαλές για τα παιδιά. Θα πρέπει τα Υπουργεία Υγείας και Παιδείας να λάβουν σοβαρά υπόψη τους αυτόν τον παράγοντα, εισάγοντας αυστηρότερα κριτήρια στην επιλογή προσωπικού που έρχονται σε επαφή με παιδιά (ιδιαίτερα με ευάλωτα παιδιά σε ιδρύματα), όπως γίνεται στο εξωτερικό. Θα πρέπει οι επαγγελματίες στους χώρους αυτούς να λειτουργούν βάσει σαφών και αυστηρών κανόνων ορθής πρακτικής (όπως για παράδειγμα: «οι πόρτες σε οποιοδήποτε χώρο συνευρίσκονται επαγγελματίας/ες με παιδιά είναι ΠΑΝΤΑ ανοιχτές» ή «το πλύσιμο του παιδιού από τον επαγγελματία γίνεται πάντα με σφουγγάρι, όχι απευθείας επαφή χεριού με σώμα»), οι οποίες παρεμποδίζουν τον επιτήδειο να αναπτύξει παιδοφιλική δράση. Θα πρέπει επίσης όλοι οι επαγγελματίες σε τέτοιους χώρους, ιδιαίτερα τα ανώτερα στελέχη και οι επιθεωρητές, να είναι εκπαιδευμένοι για τους τρόπους διάκρισης των στοιχείων της συμπεριφοράς ενός παιδόφιλου, π.χ. επιδιώκει συνεχή επαφή και παρέα με παιδιά, παρά με συνομήλικα άτομα (ακόμη και πέρα των καθηκόντων του), επικεντρώνει το ενδιαφέρον του σε υπερβολικό βαθμό στο τι κάνουν συγκεκριμένα παιδιά, επιδιώκει επίμονα τη φωτογράφιση παιδιών, ακόμη και με αθώο τρόπο... Πόσοι όμως από τους απασχολούμενους με παιδιά στην Ελλάδα έχουν εκπαιδευτεί σχετικά με την πρόληψη της παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης? Ή προτιμούμε να παραμείνουμε στην άγνοια, να ξεχάσουμε, ελπίζοντας ότι ήταν κάποιο μεμονωμένο περιστατικό που δεν θα επαναληφθεί, μέχρι να βγει στην επιφάνεια ένα νέο κρούσμα και να ξανασοκαριστούμε από την αρχή?

Επίσης, δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να επαναπροσλαμβάνονται σε χώρους, όπου υπάρχουν παιδιά, άτομα που έχουν καταδικαστεί για εγκλήματα σχετικά με την παιδοφιλία-παιδική πορνογραφία. Ακόμη και στις περιπτώσεις προγραμμάτων συστηματικής θεραπευτικής παρέμβασης σε παιδόφιλους στις φυλακές του εξωτερικού, ένα σημαντικό μέρος υποτροπιάζει μετά την αποφυλάκισή του. Αντίστοιχα προγράμματα στη χώρα μας είναι σχεδόν ανύπαρκτα, με τεράστιες πιθανότητες η διαταραχή να συνεχιστεί και μετά την αποφυλάκιση.

Τα παιδιά με ειδικές ανάγκες είναι ιδιαίτερα ευάλωτα για όλες τις μορφές της παιδικής κακοποίησης. Είναι 3 φορές πιο ευάλωτα για σεξουαλική κακοποίηση από ενήλικους από τα παιδιά του γενικού πληθυσμού (Sullivan P. M. & Knutson, J. F. 2000, *Child Abuse and Neglect*,) καθώς συνήθως εξαρτώνται περισσότερο από τους άλλους για την φροντίδα τους ή δεν συνειδητοποιούν ότι κακοποιούνται, μη γνωρίζοντας τι είναι κακοποίηση. Ίσως δυσκολεύονται να εκφράσουν αυτό που τους

συμβαίνει, μη διαθέτοντας το κατάλληλο λεξιλόγιο. Ίσως, ακόμη κι αν μιλήσουν, να αντιμετωπίζονται με περισσότερη δυσπιστία από τους άλλους ή δεν θέλουν να μιλήσουν γιατί δε θέλουν να χάσουν την εύνοια αυτών που τα φροντίζουν. Τα ¾ των παιδιών του γενικού πληθυσμού, που έχουν κακοποιηθεί σεξουαλικά δε θα μιλήσουν ποτέ κατά τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας για την κακοποίηση (www.stopitnow.org.uk), μπορούμε λοιπόν να κατανοήσουμε πόσο δυσκολότερη είναι η αποκάλυψη για τα παιδιά με ειδικές ανάγκες. Το ότι δεν ακούμε λοιπόν για τέτοια περιστατικά δεν σημαίνει ότι δεν συμβαίνουν.

Είναι εξαιρετικά σημαντικό να προωθηθούν στα παιδιά με ειδικές ανάγκες ειδικά εκπαιδευτικά πακέτα σχετικά με την αυτοπροστασία τους (χρησιμοποιώντας π.χ. εικόνες), και να μπει το μάθημα της αυτοπροστασίας στα παιδιά σε όλα τα σχολεία, ειδικών αναγκών και μη, ώστε τα παιδιά να γνωρίζουν τι είναι η κακοποίηση, να γνωρίζουν που μπορούν να απευθυνθούν και τι να κάνουν. . Μία πρόταση που ακούγεται συχνά είναι να κουβεντιάζουν τα παιδιά περισσότερο με τους γονείς. Είναι θετικό αλλά δεν αρκεί. Ξέρουν οι γονείς να αναγνωρίσουν τη σεξουαλική κακοποίηση στα παιδιά και να τη διαχειριστούν σωστά? Και τα παιδιά που δεν έχουν γονείς? Ή εκείνα που τα κακοποιούν οι ίδιοι οι γονείς τους?

Τέλος, θεωρώ εξίσου σημαντική την δημιουργία ανεξάρτητου φορέα, που θα ασχολείται ειδικά με την προάσπιση των δικαιωμάτων των παιδιών, που φιλοξενούνται σε ιδρύματα, ιδιωτικά ή δημόσια, ειδικών αναγκών και μη. Ο στόχος του φορέα αυτού θα είναι μέσω τακτικών επισκέψεων να μπορούν να μιλήσουν εμπιστευτικά σε κάποιον, που δε σχετίζεται με το ίδρυμα, για τα προβλήματα και τις ανάγκες τους. Οι επαγγελματίες επισκέπτες θα πρέπει να είναι ειδικά εκπαιδευμένοι στην επικοινωνία με παιδιά με ειδικές ανάγκες, αλλά και στην ανίχνευση, εκπαίδευση κι ενημέρωση παιδιών και προσωπικού για την παιδική κακοποίηση. Πλούσιο εκπαιδευτικό υλικό για την αυτοπροστασία παιδιών με ειδικές ανάγκες δίνει για παράδειγμα το NSPCC (National Council for the Prevention of Child Abuse) της Αγγλίας, (http://www.nspcc.org.uk/Inform/publications/publications_wda48207.html). Είτε από αυτήν ή οποιαδήποτε άλλη πηγή, σχετικό υλικό και τεχνογνωσία για την προστασία των παιδιών από τη σεξουαλική κακοποίηση υπάρχει. Έχουμε ευθύνη να ενημερωθούμε, να το χρησιμοποιήσουμε, να το εφαρμόσουμε, να κάνουμε το καλύτερο που μπορούμε για να σταματήσουμε την παιδική σεξουαλική κακοποίηση. Αυτό που ΔΕΝ έχουμε δικαίωμα να κάνουμε, είναι, να μείνουμε άπραγοι, και σε τυχόν επόμενο περιστατικό, να αναφωνήσουμε ως αθώοι ανίδεοι «Σοκ! Που να το ξέραμε?...»

Πρεκατέ Βικτωρία, Εκπαιδευτικός-Ψυχολόγος-Συγγραφέας, Πρόεδρος του «MENTOPA για την Παιδική Προστασία και Ενημερία»

2.Λεκτική κακοποίηση παιδιών ΜΕΑ και «μόδα»..

3 Δεκεμβρίου Παγκόσμια Ημέρα των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες και είναι σημαντική η αναφορά στην κακοποίηση των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Τα παιδιά αυτά είναι 3 με 4 φορές πιο ευάλωτα για κακοποίηση από ενήλικους, επειδή ίσως εξαρτώνται περισσότερο από τους άλλους για την φροντίδα τους και δεν κατανοούν ότι κακοποιούνται, μη γνωρίζοντας τι είναι κακοποίηση. Ίσως δυσκολεύονται να εκφράσουν αυτό που τους συμβαίνει, μη διαθέτοντας το κατάλληλο λεξιλόγιο ή

έχοντας δυσκολία στο λόγο. Η δυσκολία αυτή του παιδιού, η υπερκινητικότητα, η ακατάλληλη συμπεριφορά κάποιες φορές, αυξάνει τις πιθανότητες να χρησιμοποιήσει ο γονιός σωματική τιμωρία. Ακόμη, αντιμετωπίζονται με περισσότερη δυσπιστία από τους άλλους ή είναι απομονωμένα, ενώ τα σημάδια της κακοποίησης μπορεί να αποδοθούν στην αναπηρία του παιδιού (π.χ. «έχει μελανιές επειδή είναι αυτιστικό και χτυπά τον εαυτό του»). Τα παιδιά με ειδικές ανάγκες εισπράττουν επίσης αρνητικά μηνύματα από το περιβάλλον των συνομηλίκων. Είναι ιδιαίτερα ευάλωτα στα πειράγματα, στη θυματοποίηση από άλλα παιδιά ('σχολικός εκφοβισμός'). Τέλος, αρκετά από αυτά βιώνουν μοναξιά, έχουν ελάχιστες κοινωνικές επαφές, είτε λόγω εγκλεισμού σε ιδρύματα, είτε λόγω κοινωνικής απομόνωσης από την οικογένεια.

Η διερεύνηση των συχνοτήτων κακοποίησης παιδιών με ειδικές ανάγκες είναι ακόμη σε πολύ αρχικό στάδιο. Αν αναλογιστεί κανείς ότι η παιδική κακοποίηση είναι ένα φαινόμενο ιδιαίτερα αποσιωπημένο, ενώ ταυτόχρονα η ύπαρξη παιδιού με ειδικές ανάγκες στην οικογένεια είναι επίσης θέμα ταμπού, τότε μπορούμε να φανταστούμε πόσο μυστικό και κρυφό παραμένει το φαινόμενο που επικαλύπτει και τα δύο: η κακοποίηση των παιδιών με ειδικές ανάγκες. Η **εκπαίδευση** των παιδιών αυτών για την αυτοπροστασία τους είναι απαραίτητη! Η αλλαγή της στάσης σε συλλογικό επίπεδο απέναντι στο θέμα των ειδικών αναγκών είναι επίσης εξαιρετικά σημαντική. Η βαθύτερη πεποίθηση ότι η γέννηση του παιδιού με ειδικές ανάγκες αποτελεί «τιμωρία» ή «κατάρρα» για την οικογένεια, σημαίνει παντελή έλλειψη κατανόηση της φύσης των ειδικών αναγκών και παραλύει κάθε προσπάθεια αποδοχής.

Δυστυχώς, στη χώρα μας, η γενική στάση απέναντι στις ειδικές ανάγκες είναι δυστυχώς ακόμη αρκετά οπισθοδρομική. Σε έρευνα του European Opinion Research Group for the Education and Culture Directorate, για τις στάσεις απέναντι στις ειδικές ανάγκες, που πραγματοποιήθηκε σε 16,000 Ευρωπαίους, η Ελλάδα κατετάγη στις τέσσερις χώρες με τη **μικρότερη** πιθανότητα να προωθήσουν την ενσωμάτωση των ατόμων με ειδικές ανάγκες...

Ανεξάρτητα όμως από τις έρευνες, μπορεί να δει κανείς πολύ εύκολα τη στάση μας απέναντι στις ειδικές ανάγκες από τις **λέξεις** που χρησιμοποιούμε. Η κοινωνία μας υποτιμά με ρατσιστικό τρόπο την αναπηρία. Σκεφτείτε π.χ. την υβριστική χρήση των λέξεων 'κουφό αστέιο', 'σπαστικό μάθημα' και –μια τελευταία εφεύρεση- 'άκουσα κάτι κουλό'... Ακόμη κι αν η χρήση αυτών των όρων δε γίνεται κακόβουλα, αλλά από άγνοια, πληγώνει και περνά λάθος μηνύματα..

Λυπάμαι πολύ που βλέπω σήμερα τόσα κανάλια κι έντυπα μέσα να προβάλλουν πια τη λέξη «σπαστικό» σε διαφημίσεις, παγιώνοντας έτσι στην νεοελληνική γλώσσα την χρήση όρων, που αναφέρονται σε μια ιδιαίτερη ευάλωτη ομάδα, με υβριστικό σκοπό. Δεν μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε επιτέλους τις σωστές λέξεις (π.χ. «εκνευριστικό») και να αφήσουμε τα άτομα με ειδικές ανάγκες ήσυχα? Πώς θα ένιωθαν εκείνοι που θεωρούν τις διαφημίσεις αυτές «έξυπνες», αν υπέφεραν οι ίδιοι από αναπηρία κι άκουγαν τα ΜΜΕ και τους άλλους γύρω τους να αναφέρονται με τέτοιο τρόπο σε αυτούς, να χρησιμοποιούν τη λέξη «σπαστικό» ως ύβρη ή για «πλάκα»?

3 Δεκεμβρίου Παγκόσμια Ημέρα των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες. Τι θα μας προβάλλουν τα ΜΜΕ για να τιμήσουν την ημέρα, για να προωθήσουν τη ενσωμάτωση? Αυτές τις διαφημίσεις?

Πρεκατέ Βικτωρία, Εκπαιδευτικός-Ψυχολόγος-Συγγραφέας, Πρόεδρος του «MENTOPA για την Παιδική Προστασία και Ευημερία»